

Kedar se zbudí zopet rast, takrat zaženejo očesa ostalih mladik, kakor tudi ona na palcih, zelene vejice. Zdaj ni treba družega, kakor ostale neskrajšane mladike gladko odrezati, tako, da ostanejo samo palci s svojimi vejicami na drevesu. Z odrezanimi mladikami se potem krmijo (futrajo) sviloprejkje. Tako izpeljano obrezovanje se potem vsako leto ponovi.

Ako primerjamo to obrezovanje z navadnim, pri katerem se vsako drugo leto vse mladike popolnoma odrežejo, vidimo, da je v vsakem obziru koristnejše.

Prvič se pusti tako drevesu dosti perja, katero, kakor znano, rastlinam živalskim pljučem enako službo opravlja; po perji namreč dišejo rastline.

Drugič ni rast skrajšana, ker na palcih ostale vejice rastejo brez ovire naprej. Da! one rastejo še veliko krepkejše, kajti ves sok, ki bi imel v odrezane mladike iti, se zlije v nje. Oboje je jako važno. Ne-prestrižena rast in obilnost soka storite, da dosežejo mladike palcev malokdajšnjo velikost; in ako je tudi svet, v katerem drevo raste, sam po sebi slab. V dokaz naj omenim, da stoji v trtnici (Rebschule) tukajšnje vino- in sadjerejske šole kakih 200 osem let starih murv; njih mladike so sploh 6—8 čevljev dolge, in to v svetu, kateri iz golj naplavljenega peska obstoji. Kakošne mladike pa da z navadnim obrezovanjem dosežemo, ni mi treba pripovedovati; vsaj jih vsak dobro pozna.

Tretjič se po tem načinu murve vsako leto obrezavajo, in dasiravno pride le polovica mladik v pravo rabo, izraste vendar v vsakem letu čez polovico tistega perja več, kakor ga na enako velikem, navadno nerodno obrezanem drevesu v dveh letih dobimo.

To, dragi moji rojaci, je po mojem prevdarku edino pravo obrezovanje murv, katero je na Laškem v navadi, in katero našim gospodarjem živo živo priporočam.

Iz Klosterneuburga poleg Dunaja.

### Imenik gospodarjev,

ki so pri letošnji delitvi premij za lepo govejo živino na Kranjskem bili poslavljeni.

(Dalje.)

V Črnomlju 4. maja.

*Premije za plemenne bike so dobili:*

1. premijo z 80 gold. dr. Jožef Zavinšek, grajščak iz Metlike,
2. „ s 40 gold. g. Anton Homač iz Gradaca.

Ker ni bilo hvalevrednega tretjega bika, je komisija izvanredno sklenila, naj se ta premija s 60 gold. za 2 premiji po 30 gold. za 2 telici porabi. Tudi dr. Zavinšek je od svoje premije za plemennega bika dve mali premiji po 15 gold. za dve telici daroval.

*Premije za krave so dobili:*

1. premijo s 50 gold. g. Janez Blut iz Kloštra pri Gradacu,
2. „ s 40 gold. g. France Dovgan iz Črnomlja.

Prva premija je bila kravi gosp. Antona Homača pri-sojena, katero je pa blagodušno najlepši za njegovo kravo pre-pustil, namreč gosp. Janeza Bluta.

*Očitno pohvaljene so bile krave:*

gospoda Antona Barta, grajščinskega oskrbnika iz Poljan,

- „ Antona Prosenika iz Metlike,
- „ Andreja Stonič-a, župana v Črnomlju,
- „ Franca Adam-a iz Telečjega Vrha,
- „ Jakoba Šopiča iz Gradaca,
- „ Ivana Vukšiniča iz Rozalnice,

*Premije za telice so dobili:*

1. premijo s 40 gold. g. Anton Homač iz Gradaca; ker pa gosp. Homač ni hotel denarja vzeti, je bila premija priznana najlepši telici za njegovo gospoda Ignacija Premer-ja iz Primosteka.
2. premijo s 30 gold. g. Jožef Rožič iz Rožičevega Vrha,
3. premijo s 30 gold. Janez Slanec iz Vrčič.

*Mesto tretje premije za bike sta dobila premije za telice:*

- s 30 gold. Jožef Štrucelj iz Gribelj, in
- s 30 gold. Mihael Jelenič iz Butaroga.

Premije od gosp. dr. Zavinškega darovane po 15 gold. sta dobila:

- gospodar Anton Mavrič iz Metlike, in
- „ Nikolaj Uraničar iz Rozalnice.

*Očitno pohvaljene so bile telice:*

- iz Kropške grajščine,
- gospé Zofije Haringove iz Črnomlja,
- gospodarja Janeza Balkovca iz Hrasta.

(Konec prihodnjič.)

## Podučne stvari.

### Posilne delalnice.

Kaj je posilna delalnica, bo še marsikteremu neznano, in vendar ima Kranjska dežela svojo že več let, in druge dežele so spoznavše korist te ustanove, na pr. Štajarska, si tudi napravile svoje lastne posilne delavnice.

Postava za Kranjsko dne 15. julija 1870. l. (dež. zakonik št. 24) odločuje, kdo se sme oddati v posilno delavnico in po kateri poti.

Namen te ustanove je zanikerne in lene ali pa sicer ljudem nevarne in škodljive za delo pa zmožne ljudi privaditi k delu, zmernosti, pokorščini, bogabojčnosti, tako, da bi si mogli tudi v prostosti pošteno kruh služiti. Odločeno je, da se sme človek v ta namen od 6 mesecev do 2 let, in ako bi tudi v tem času ne pokazal, da misli postati pošten in delaven človek, pripreti tudi 3 leta.

Navadna opravila v delalnici so pa tkavska, čevljarska, krojaška in mizarska dela. Kdor je za taka dela nezmožen ali pa že prestar, da bi se jih privadil, mora pa presti, prejo viti, delati škatljice za žveplenke in druga lahka opravila. Mladi ljudje se pa morajo učiti kterege teh rokodelstev; imajo tudi vsaki dan šolo, kjer se uče krščanski nauk, brati, pisati in računati. Trikrat na teden se vsi drugi podučujejo v krščanskem nauku, vsaki dan so pri sv. maši, v nedeljo in praznikih pri pridigi, in ob sobotah in nedeljah popoldne pri večernicah.

Da so posilne delavnice človeški družbi zelo koristne, je gotovo; kajti ljudje, ki so zarad razuzdanege, pohujšljivega življenja, zarad lenobe ali hudo-delstev posamesnim ljudem in celim občinam v veliko nadlego in škodo, in se pasejo le od žuljev poštenih in delavnih ljudi, smejo se dati v delavnico in tako odtegniti daljšemu, morebiti še hujšemu ravnanju, in to z blagim namenom, da se poboljšani vrnejo zopet nazaj.

Tožba sosebnostno kmečkega stanú na deželi in samotah je splošna zopor nadležne, silne berače, rokovače in cigane, ki so pri zdravih udih iz gole lenobe vsem huda šiba in katerih se kmet boji kot ognja, pa se jih ne more ubraniti ne z lepa ne z grda; ravno tako se nahajajo ljudje, ki nimajo nič in ne delajo



nič, živé pa dobro, od katerih se tedaj gotovo ve, da se živé le s tujo lastnino. Vsi taki ljudje so posebno zreli za posilne delalnice. Tedaj notri ž njimi! Županstva naj to priskrbé in pri okrajnem glavarstvu za to se oglasijo. Gotovo bi bilo po tem mnogo škode odvrnjene in občina, ki spravi take ljudi v varnost, bi imela še zmiraj dobiček, ako bi tudi iz lastnega žepa za njih oskrbovanje v posilni delalnici kaj plačevala.

Da stroški, ki za vzdrževanje posilnih delalnic naraščajo, niso zavržen denar, ampak da so obrnjeni v očitvidni prid sploh, kaže že to, da so tudi sosedne dežele in sicer z velikimi stroški si napravile enake delalnice (štajarska si jo zida ravno zdaj), dasiravno jim je bilo mogoče svoje obče škodljive osebe poslati v posilne delalnice drugih dežel.

Mogoče, da bi kdo mislil, da posilna delalnica deželi ne more mnogo stroškov napraviti, ker prisiljenci delajo in si tedaj živež sami prislužijo. Al tukaj je treba najprej v ozir vzeti to, da se ljudje k delu silijo in vadijo v delu, ktereга morebiti še svoje žive dni v rokah niso imeli, da so nekteri med njimi, ki več dni na mesec zaradi prestopkov sedé v posamnem zaporu, da jih mnogo zbolí, da se za dela, ki se izdelujejo v posilnih delalnicah, veliko manj plačuje kot drugej in sicer zato, da se delo lažje dóbí, ker je treba skrbeti, da ga nikdar ne primanjkuje.

Tako se plačuje v ljubljanski posilni delalnici: od funta preje po 4—14 kr. (za predenje), za vijanje od funta  $\frac{1}{2}$ —2 kr., za tkanje platna od vatla 2—9 kr., za tkanje cvilha od vatla 2—8 kr., za tkanje prtov od vatla 5—11 kr., za beljenje od vatla 1—3 kr., od novih moških čevljev 80 kr. — 1 gold., od manjših 40—60 kr., od poddela po velikosti 30—56 kr., od ženskih čizem 35—40 kr., od otročjih čizem 14—30 kr., od podplatov 6—40 kr., od suknje 80 kr. — 3 gold., od kratke, kmečke suknje 50 kr. — 1 gold., od hlač ali prsluka 35—44 kr., od manjših suknj 20 kr. — 1 gold., od manjših hlač ali prsluka 12—30 kr., od srajc po velikosti 10—30 kr., od spodnjih hlač 10—14 kr., zaslužek mizarjev se računi na dan po 35 do 50 krajc.

Ker pa mnogo stroškov dela vzdrževanje poslopij in inventarjev, oskrbníštvo, zdravništvo, duhovska opravila, nadzorstvo, hrana, obleka, kurjava, svečava in druge reči, ki so pri takih ustanovah neobhodno potrebne, zatoraj bodo posilne delalnice pri domačih prisiljencih zmiraj zaklade od dežele potrebovale.

T. v „Pravniku slov.“

## Kako primerno pripravljati gluhoneme za sprejem v kako gluhonemnico.

Spisal Ivan Nep. Boštjančič.

(Dalje.)

5. Gluhonem je v kljub mimiki vendar na vse strani oviran in omejen.

§. 14. Opazovali smo, koliko se ima gluhonem mimiki zahvaliti. Pa, čeravno je ona za-nj take važnosti, kar tajiti ne moremo, tega vendar nikdar storiti ne more, kar govorjeni jezik pri polnočutnem otroku. Ona mu — se vé — pot odpre v društvo; a to društvo je omejeno na njegovo najbližje okrožje. Kakor hitro prestopi sam prag domače hiše, je tujec brez tolmača, pred durmi sosedovimi ga že ne razumejo. Kajti, čeravno je mimika vsacemu človeku prirojena, vendar se pri gluhonemu tako izobrazí, da se je moramo posebno naučiti, kar je le mogoče, če smo dolgo ž njim v vsakdanji dotiki. Po

tem takem je tovaršija njegova omejena tako, da ga mimika samo v relativnem pomenu zopet postavi v društvo, da tedaj zaradi tega še ne more dospeti do človeške samostalnosti.

Res nam je mimika priča gluhonemove izobražljivosti in podpira tudi njegov razvoj; pri vsem tem je pa njen vpliv na gluhonema veliko manjši, kakor je vpliv govorjenega jezika na polnočutnega otroka. Zakaj?

Prvi vzrok tiči v tem, da se polnočutni govorjenega jezika naučí, gluhonem si pa svojo mimiko, kolikor je njemu vlastna, sam vstvariti in izobraziti mora. Komaj zagleda polnočutni otrok beli dan, mu že pride govorjeni jezik nasproti, in spremlja in oklepa ga zmeraj in povsod. Kakor hitro se pri njem vzbudi duševna delavnost, ga ona uči in veže, on se jej pa ne more umakniti. Deteta prava učiteljica je mati, ki opravlja to svojo službo z marljivostjo in velikim vspehom. Podučevati ona ne misli, sledí le materinski ljubezni in nježnosti, hoče svoje dete le kratkočasiti, ž njim igrati se; pa brezi namena, ne da bi se jej dozdevalo, podučuje otroka in pomaga ne hoté z največim vspehom k njegovemu duševnemu razvoju. Ona pelje dete k stvarém in mu je po imenu našteva, govori o kakošnosti, podobi, rabi, o tem, kar stvari imajo, kar delajo itd., in obrača ob enem pozornost deteta na vse to. Na primer:

„Pojdi sem, tujca, pojdi! Mica hoče s teboj igrati se. Daj, Mica, ročico, gladi tujco! Tujca ima mehko dlako; ej, ej kako mehko. Lej, lej! — tujca ima dolge muštake! Koliko tac? ena, dve, tri štiri! Tujca, kaj imaš dolge kremplje? Ne smeš opraskati Mice! Kako govori tujca? Mijau, mijau! Zdaj pa tujca v skedenj teci in miš vlovi!“ —

Tako se pravi igrati se, otroka kratkočasiti, pa kako podučljivo je to za-nj; in enak vpliv imajo na otroka vsi, s kterimi pride v dotiko, od kterih se uči govoriti. Res je detetu marsikaj le temno ter mu se pomen slišnega le od daleč dozdeva. Tudi mogoče, da kaj slabo razumi, ali pa, da besedo obdrži brez njenega znanja pomena. Ker se pa taka kratkočasovanja vedno ponavljajo in dete neprenehljivo omikujejo, zato se one napake tiho same ob sebi odstrané, vrh tega se pa z napredujočim naučenjem jezika zmiraj redkejšje prikazujejo. Te neovrgljivo zeló velike prednosti za razvoj duševnih moči in za pomnoževanje vednosti, gluhonem nima — ravno, ker se svojega jezika ne naučí, ampak si ga sam vstvariti mora.

Drugo prednost ima polnočutni v tem, da se jezik uči, ki njegov stan neskončno prekosi. Mimika je delo posamesnega gluhomutca in njena ubožnost, surovost in okornost se tedaj razumó same ob sebi. Na našem govorjenem jeziku je pa cimpralo na milijone ljudi veliko rodov zapored. Njega primerjajmo jezeru, v ktero se neprenehamo razliva brez števila večih in manjših potokov in rek, kojega obširnost in globočina od dne do dne raste. Umetnija in vednost, kupčija in obrtnija, sploh vsaka stran človeškega delovanja je vir, ki nam jezik bogati. Misleci in pesniki, preiskovalci starih spisov, potovalci, ki se iz tujih krajev domú vračajo, vsak prinese jeziku svoj dar, ga množí in žlahti. Iz tacega neizpraznljivega jezikovega zaklada smo vsi od otročjih let sem zajemali, on nas redí še sedaj v omikani tovaršiji in z branjem dobrih knjig. Bogastvu našega jezika se moramo zahvaliti za večí del naših vednosti; abstraktne misli, ki jih ž njim izrazujemo, ostrost enopomembnih besed, s kójo ločujemo in naglašamo različne pojme, natančnost, s ktero obrazimo razmero predóčeb in misel, imajo neprecenljiv vpliv na naš duševni razvoj. — Gluhonem vsega